

خواهند کرد و همین سرپیچی آزمایشی است که این آیات را در مورد آن تلاوت کردیم^۱

با توجه به اینکه روز دوازدهم روز آخر اعمال حج است که حجّاج در منا رمی جَمَرات را انجام می دهند و اینکه حُذیفه می گوید پیامبر اکرم یک روز در مکه اقامت کردند و جبرئیل به آیات اولیه سوره عنکبوت نازل می شود. معلوم می شود که در روز سیزدهم بوده است که روز بعد از اتمام حج که روز اقامت در مکه بوده است.

۱. بحارالانوار به نقل از ارشادالقلوب، ج ۲۸، ص ۹۴. قال حذیفه بن یمان: وَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالنَّاسِ وَ خَرَجَ بَيْنَايِهِ مَعَهُ وَ هِيَ حَجَّةُ الْوَدَاعِ فَلَمَّا اسْتَمَّ حَجُّهُمْ وَ قَضَوْا مَنَاسِكَهُمْ وَ عَرَفَ النَّاسَ جَمِيعًا مَا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ وَ أَعْلَمَهُمْ أَنَّهُ قَدْ أَقَامَ لَهُمْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ (ع) وَ قَدْ أزالَ عَنْهُمْ جَمِيعًا مَا أُحْدِثَهُ الْمُشْرِكُونَ بَعْدَهُ وَ رَدَّ الْحَجْرَ الْحَجَّ إِلَى حَالَتِهِ الْأُولَى وَ دَخَلَ مَكَّةَ فَأَقَامَ بِهَا يَوْمًا وَاحِدًا فَهَيَّطَ جَبْرَائِيلُ (ع) بِأَوَّلِ سُورَةِ الْعَنْكَبُوتِ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَفْرَأَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَمْ حَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ وَ لَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَ لَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يَا جَبْرَائِيلُ وَ مَا هَذِهِ الْفِتْنَةُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ يُفْتِنُكَ السَّلَامَ وَ يَقُولُ إِنِّي مَا أُرْسَلْتُ نَبِيًّا قَبْلَكَ إِلَّا أَمْرُهُ عِنْدَ انْقِضَاءِ أَجَلِهِ أَنْ يَسْتَخْلِفَ عَلَيَّ مِنْ بَعْدِهِ مَنْ يَقُومُ مَقَامَهُ وَ يُحْيِي لَهُمْ سُنَّتَهُ وَ أَحْكَامَهُ فَالْمُطِيعُونَ لِلَّهِ فِيهَا يَأْمُرُهُمْ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ هُمْ الصَّادِقُونَ وَ الْمُخَالِفُونَ عَلَى أَمْرِهِ الْكَاذِبُونَ وَ قَدْ دَنَا يَا مُحَمَّدُ مَصِيرُكَ إِلَى رَبِّكَ وَ جَنَّتِي وَ هُوَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَنْصِبَ لِأُمَّتِكَ مِنْ بَعْدِكَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (ع) وَ تَعَهَّدَ إِلَيْهِ فَهُوَ الْخَلِيفَةُ الْقَائِمُ بِرِعَايَتِكَ وَ أَمَّتِكَ إِنْ أَطَاعُوهُ وَ إِنْ عَصَوْهُ وَ سَيُفْعَلُونَ ذَلِكَ وَ هِيَ الْفِتْنَةُ الَّتِي تَلَوْتُ الْآيَةَ فِيهَا

روز چهاردهم ذی الحجه

۱- شق القمر (شب چهاردهم)

از معجزات بزرگ پیامبر اکرم شکافتن ماه به دو نیم است که حسب روایت در شب بدر کامل شب چهاردهم ذی الحجه اتفاق افتاده است و خداوند به این واقعه اشاره فرموده اند:

أَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ * وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ!

ترجمه آیه: قیامت نزدیک شد و ماه از هم شکافت. و هرگاه نشانه‌ای ببینند رو بر می‌گردانند و می‌گویند (این نشانه) جادویی دایم است.

از یونس روایت شده که وی گفت: امام جعفر صادق علیه السلام به من فرمود: چهارده تن از اصحاب عقبه در شب چهاردهم ذی الحجه جمع شدند و به پیامبر صلی الله علیه و آله عرض کردند: هیچ پیامبری نیست مگر اینکه برایش آیه و نشانه‌ای است، امشب نشانه تو چیست؟ حضرت فرمود: چه می‌خواهید؟ عرض کردند: اگر تو نزد پروردگارت مقامی داری به ماه فرمان بده که دو نیم شود. پس جبرئیل فرود آمد و عرض کرد: ای محمد! خداوند به تو سلام می‌رساند و می‌فرماید من به همه چیز دستور داده‌ام که به فرمان تو باشند. آن‌گاه حضرت سرش را بالا برد و به ماه

دستور داد که دو نیم شود. پس ماه دو نیم شد. پیامبر صلی الله علیه و آله به جهت شکر خداوند سجده به جا آورد و شیعیان ما نیز به سجده افتادند. سپس حضرت سر بلند کرد و آنان نیز سر برداشتند. (اصحاب عقبه) گفتند به همان حالت قبل برگردد پس ماه به همان حالت قبل برگشت. سپس گفتند: سر ماه جدا شود پس سرش جدا شد و پیامبر صلی الله علیه و آله سجده شکر گذاشت و شیعیان ما نیز به سجده افتادند. عرض کردند: ای محمد! وقتی مسافران ما از شام و یمن بازگشتند از آن‌ها می‌پرسیم در چنین شبی چه دیده اند، اگر همین چیزی را که ما دیدیم آن‌ها نیز دیده باشند می‌فهمیم که این اتفاق از جانب پروردگارت بوده، اما اگر ندیده باشند مثل آنچه را که ما دیدیم می‌فهمیم که این اتفاق سحر و جادو بوده و تو با آن ما را سحر کرده ای. پس خداوند نازل فرمود: «اقْرَبْتِ السَّاعَةَ» تا پایان سوره^۱.

۱. بحار به نقل از تفسیر علی بن ابراهیم، ج ۱۷، ص ۳۵۱. حَدَّثَنِي يُونُسُ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ اجْتَمَعُوا أَرْبَعَةَ عَشَرَ رَجُلًا أَصْحَابُ الْعَقَبَةِ لَيْلَةَ أَرْبَعَةِ عَشَرَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَ لَهُ آيَةٌ فَمَا آيَتِكَ فِي لَيْلَتِكَ هَذِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَا الَّذِي تُرِيدُونَ فَقَالُوا إِنْ يَكُنْ لَكَ عِنْدَ رَبِّكَ قَدْرٌ فَأَمْرِ الْقَمَرِ أَنْ يَنْقَطِعَ فَطُعْنَيْنِ فَهَيِّطْ جَبْرَيْلُ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ اللَّهُ يُفْرُتُكَ السَّلَامُ وَ يَقُولُ لَكَ إِبْنِي قَدْ أَمَرْتُ كُلَّ شَيْءٍ بِطَاعَتِكَ فَارْفَعْ رَأْسَهُ فَأَمْرِ الْقَمَرِ أَنْ يَنْقَطِعَ فَطُعْنَيْنِ فَانْقَطِعْ فَطُعْنَيْنِ فَسَجِدِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ شُكْرًا لِلَّهِ وَ سَجِدِ شِيعَتَنَا ثُمَّ رَفَعَ النَّبِيُّ رَأْسَهُ وَ رَفَعُوا رُءُوسَهُمْ فَقَالُوا بَعُودْ كَمَا كَانَ فَعَادَ كَمَا كَانَ ثُمَّ قَالُوا يَنْشَقُّ رَأْسُهُ فَأَمْرَهُ فَاَنْشَقَّ فَسَجِدِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ شُكْرًا لِلَّهِ وَ سَجِدِ شِيعَتَنَا فَقَالُوا يَا مُحَمَّدُ حِينَ تَقْدَمُ سَفَارَتَنَا مِنَ الشَّامِ وَ الْيَمَنِ نَسْأَلُكَ مَا رَأَوْا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فَإِنْ يَكُونُوا رَأَوْا مِثْلَ مَا رَأَيْنَا عَلِمْنَا أَنَّهُ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ يَرَوْا مِثْلَ مَا رَأَيْنَا عَلِمْنَا أَنَّهُ سِحْرٌ سَحَرْتَنَا بِهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ اقْرَبْتِ السَّاعَةَ إِلَى آخِرِ السُّورَةِ

۲ _ بخشیدن فدک به حضرت زهرا علیه السلام :

علامه مجلسی می نویسد خطی از شیخ محمد بن علی الجبعی یافتیم که از خط شیخ طوسی نقل کرده بود: روز هفدهم شوال، روزی است که واقعه ردّ الشمس اتفاق افتاد. روز چهاردهم ذی الحجة، روز بخشیدن فدک به حضرت زهرا علیه السلام است.^۱

غدیر و فدک دو امر الهی :

قال الله تعالى: **وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا.**^۲

ترجمه آیه: و حق خویشاوند را به او بده و مستمند و در راه مانده را [دستگیری کن] و ولخرجی و اسراف مکن.

ریان بن صلت، از امام رضا علیه السلام روایت کرده است که درباره آیه « و آتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ » فرمود: این ویژگی را خداوند عزیز و جبار، مخصوص «القربی» قرار داده و آنها را از میان امت انتخاب کرده و برگزیده است. وقتی این آیه بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد، فرمود: فاطمه را صدا بزنید! پس او را صدا زدند. ایشان فرمود: ای فاطمه! حضرت فاطمه عرض کرد: لبیک ای رسول خدا! فرمود: این فدک است که

۱. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۱۸۷. ما وجدت بخط الشيخ محمد بن علی الجبعی ره نقلا من خط

الشيخ قدس الله روحه قال كتبه من ظهر كتاب بمشهد الكاظم (ع) بخزائنه الشريفة - يوم سبعة عشر من شوال ردت الشمس و يوم الرابع عشر من ذى الحجة إملاك الزهراء (ع)

۲. سوره اسراء، آیه ۲۶.

برای فتح آن هیچ اسب و مرکبی رانده نشده (جنگی برای گرفتن آن رخ نداده و کفار بدون جنگ تسلیم شده‌اند) و مخصوص من است و کسی از مسلمانان سهمی از آن ندارد و من به خاطر این که خداوند به من امر کرده است (خدا فرمود: «آت ذا القربی حقه») و مراد از قربی حضرت زهراست که از همه به پیامبر نزدیکتر است (، آن را به تو می‌دهم، آن را بگیر برای تو و فرزندان^۱).

با توجه به روایت، خصوصیت فدک در این است که واگذاری و تملیک آن به حضرت زهرا علیها السلام و فرزندان ایشان، به دستور مستقیم خداوند متعال بوده است نه اینکه صرفاً خود پیامبر از جانب خود آن را به حضرت فاطمه داده باشند. از همین جهت با غدیر اشتراک دارد که هر دو به دستور مستقیم خدای بزرگ بوده است اما دشمنان امیرالمؤمنین و حضرت زهرا علیها السلام علاوه بر غصب جایگاه امیرالمؤمنین، ملک حضرت زهرا را نیز غصب نمودند که این مخالفت صریح با خداوند متعال است.

۱. برهان، ج ۳، ص ۵۲۱. عن الرضا علیه السلام قال: «قوله تعالى: وَ آتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ خصوصية خصهم الله العزيز الجبار بها، و اصطفاهم على الامة - قال - فلما نزلت هذه الآية على رسول الله صلى الله عليه وآله قال: ادعوا لي فاطمة فدعيت له، فقال: يا فاطمة. قالت: لبيك يا رسول الله. فقال صلى الله عليه وآله: هذه فدك و هي مما لم يوجف عليه بخيل و لا ركاب، و هي لي خاصة دون المسلمين، و قد جعلتها لك لما أمرني الله تعالى به، فخذها لك و لولدك